

SOCIAL DIMENSIONS OF POLITICAL INSTITUTIONS AND PUBLIC ADMINISTRATION

DOI: 10.46340/eppd.2021.8.1.18

Yuliia Melnyk

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0392-4941>

Odessa Regional State Administration, Ukraine

POLITICAL RESPONSIBILITY IN THE CONTEXT OF NONGOVERMENTAL MECHANISMS OF PERSONAL AND PUBLIC INTERESTS HARMONIZATION

Юлія Мельник

Одеська обласна державна адміністрація, Україна

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПОЗАДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСОБИСТИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

The analysis of mechanisms of personal and public interests management allowed to reveal state and non-state mechanisms of personal and public interests management. It was found that the most attractive way to manage the socio-political system is to achieve a self-regulation level. In this context, it is argued that non-state mechanisms of personal and public interests harmonization are a mandatory component of the self-regulatory societies management.

It is concluded that non-state mechanisms of governance, namely a developed civil society, moral, ethical and cultural values, mutual responsibility of all subjects of the political system is mandatory in the process of democratic state formation.

The study of non-state harmonization mechanisms system of personal and public interests (studying the role of political responsibility as a mechanism of interest management) allowed us to conclude that political responsibility is a unique, universal harmonization mechanism of public and personal interests.

In the context of one of the basic principles of democratic state building governed by the rule of law – mutual responsibility of government and society, – political responsibility simultaneously plays the role of state and non-state mechanism of personal and public interests, can have a stabilizing and destabilizing character for local self-government, political elites and interest groups.

The implementation of the function of political responsibility, as a state mechanism for regulating personal and public interests, is to apply its political and legal component, which includes instruments of legal constitutional responsibility of public authorities and political parties. The non-state mechanism of political responsibility in the form of public condemnation, non-support in elections or referendums of the political course and candidacies of the current government and pro-government political elites, is a universal phenomenon that can both stimulate political interests and harmonize the interests of society and the individual.

Keywords: political responsibility, regulatory mechanisms, personal interests, public interests, responsibility.

Постановка проблеми. Однією з рушійних сил сучасних суспільно-політичних трансформаційних процесів побудови української демократичної держави є суспільні та особисті інтереси, реалізація яких супроводжується багаточисельними конфліктами та протиріччями.

Шляхи пошуку балансу в задоволенні особистих та суспільних інтересів, їх гармонізації, передбачають, серед іншого, впровадження механізмів регулювання рівноваги між інтересами держави та суспільства, суспільними, груповими та особистими інтересами, суспільними та особистими інтересами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням гармонії, як основи побудови держави та вираженого соціально-політичного суспільства, присвячені чисельні праці вітчизняних та зарубіжних науковців різних історичних періодів.

Серед сучасних дослідників особистих та суспільних інтересів та проблем їх гармонізації, особливої уваги заслуговують праці наступних авторів: Карнаушенко Л.В.¹, Кириллова Л.Н.², Рудницький С.³, Савченко С.В.⁴, Федоров Ю.В.⁵, Фельдман П.Я.⁶ тощо.

Проблемам механізмів суспільного управління в цілому, і особистими та суспільними інтересами, зокрема, присвячені публікації наступних дослідників: Ганцюк Т.⁷, Дуков Д.⁸, Лукашов О.⁹, Новікова Л.Н.¹⁰, Сенн І.Н.,¹¹ Цурканова І.А.¹² тощо.

На жаль, політична відповідальність, як механізм гармонізації особистих і суспільних інтересів, не знайшла відображення в сучасній науковій думці.

Мета статті – на основі сучасного соціально-політичного стану розвитку України як правової, соціальної, демократичної держави визначити системи позадержавних механізмів регулювання процесом гармонізації особистих і суспільних інтересів, визначити місце та особливості політичної відповідальності як механізму гармонізації особистих та суспільних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Гармонізація, як процес, з точки зору В. І. Варцаби, «реалізується через методи, технології, механізми, та інструменти зближення інтересів, певним чином сприяє підвищенню рівня досконалості вирішення проблем у часі та просторі, а гармонізація інтересів полягає в їх узгодженості у часі та просторі з метою розвитку системи, яка є множиною суб'єктів – носіїв цих інтересів»¹³.

Більшість авторів схиляється до розуміння управління «інтересами» в контексті розвитку держави, як до управління суспільно-політичною системою. О. Лукашов виділяє шість наукових підходів до механізмів управління, які можуть бути застосовані, в тому числі, і для визначення поняття механізмів та інструментів управління політичними системами суспільства¹⁴. Процесний

¹ Карнаушенко, Л. В. (2018). Гармонизация общественных отношений как функция государства: проблемные аспекты. *Общество и право*, 31, 87-90.

² Кириллова, Л. Н. (2015). Общественные интересы: аспект систематизации. *Вестник РГГУ. Серия Экономика. Управление. Право*, 2, 41-52.

³ Рудницький, С. (2012). Інтереси в категоріальному ряду «потреби»-«інтереси»-«цінності»-«ідеологія». *Політичний менеджмент*, 33, 151-155.

⁴ Савченко, С. В. (2013). Співвідношення приватних і публічних інтересів: досвід України. *Форум права*, 3, 520-528.

⁵ Федоров, Ю. В. (2011). Соотношение индивидуального и общественного интереса при производстве общественных благ. *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*, 1, 39-43.

⁶ Фельдман, П. Я. (2016). Политика согласования интересов как направление государственной политики: структурно-функциональный анализ. *Международные отношения*, 3, 272-278.; Фельдман, П. Я., Авеститов, С. К. (2015). Согласование интересов государства и общества как фактор обеспечения политической стабильности. *Вестник Заб. ГУ*, 7, 90-97.

⁷ Ганцюк, Т. (2014). До проблеми визначення елементів комплексного механізму державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 3 (22), 17-26.

⁸ Дуков, Д. (2016). Структура механізмів державного управління та методичний підхід до її формування. *Ефективність державного управління*, 1/2 (46/47), 1, 229-236.

⁹ Лукашов, О. (2017). Механізми державного регулювання стратегічного розвитку регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2(33), 75-83.

¹⁰ Новікова, Н. Л. (2016). Теоретичні засади механізму державного регулювання економічних інтересів. *Агросвіт*, 4, 21-24.

¹¹ Сенн, І. Н. (2019). Механизм правового регулирования и юридическая техника. *Вестник Сибирского института бизнеса и информационных технологий*, 1, 80-84.

¹² Цурканова, И. А. (2014). Политический механизм демократизации в современной Украине. *ГРАНИ*, 8, 118-123.

¹³ Варцаба, В. І. (2015). Категорія інтересу як об'єкт гармонізованого управління та менеджменту. *Економічний аналіз*, 21, 31, 15-25.

¹⁴ Лукашов, О. (2017). Механізми державного регулювання стратегічного розвитку регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2(33), 75-83, 77.

підхід – визначає механізми управління як процес управління органами публічної влади державно-управлінською діяльністю. Цільовий підхід – направлений на визначення цілей з досягненням яких буде реалізована певна мета. Функціональний підхід – виконання державою взаємозалежних функцій та компетенцій. Механістичний підхід трактує механізми регулювання крізь їх розуміння в якості рушійних потужностей державного управління. Системний підхід розглядає механізм управління як сукупність системоутворюючих елементів, їх взаємодії між собою та зовнішнім середовищем. Комплексний підхід – представляється, як найбільш всеосяжний з вищезазначених, розглядає всю систему управління разом.

Т. Ганцюк, проводячи узагальнення наукових поглядів щодо механізмів управління, наводить наступну класифікацію механізмів управління: «за масштабністю впливу (міжнародні, державні, галузеві, місцеві, механізм організації, громадський механізм); за суб'єктом управління (вищий, обласний, районний, місцевий); за методами управління (економічний, мотиваційний, організаційний політичний, правовий, цільовий, інформаційний, податковий, соціальний); за функціональним призначенням (формування, розподілу, використання, контролю, аналізу, реалізації, управління, планування, координації, розпорядництва обліку)».¹

Додатково Д. Дудаков виділяє класифікацію механізмів управління «за змістом впливу на економічні, організаційні, соціально-психологічні».²

При конструюванні зваженої соціально-політичної демократичної системи, вибір того чи іншого механізму управління, перш за все, залежить від виду державного устрою та об'єкту управління, стану та розвитку суспільства в цілому. Представницька демократія та налагодження діалогу з органами публічної влади реалізуються шляхом висхідної комунікації, з обов'язковою наявністю конкуренції зацікавлених суб'єктів, а при регулюванні інституту інтересів в горизонтальній площині відбувається поєднання інтересів та їх сумісна реалізація. Роль основного регулятивного актора відводиться державному апарату управління, який дотримуючись національних інтересів, конкурує з групами тиску та лобіюванням, застосовує механізми управління за спадною системою, обов'язково сприяє розвитку інститутів саморегулювання особистих та суспільних інтересів.

Найвищим досягненням в управлінні особистими та суспільними інтересами вважається рівень запровадження саморегулятивної системи управління за допомогою державних та позадержавних інструментів управління. Безумовною перевагою вказаної системи є саморегулятивний стан, керування яким проходить з меншими затратами з боку державного апарату. Крім вказаного, при впровадженні саморегулятивних позадержавних механізмів та інструментів управління знижується вірогідність виникнення гострих суспільних суперечностей та конфліктів.

Аналіз сучасного наукового дискурсу надає можливість зробити висновки про віднесення до позадержавних механізмів гармонізації особистих та суспільних інтересів наступні механізми: громадянське суспільство, чії інститути виконують контролюючу та організаційну функції, зовнішній вплив міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, інших вагомих акторів міжнародної арени, морально-етичні та політичні цінності, політичну відповідальність тощо. Кожен з вказаних механізмів, має свої інструменти впливу, та в гармонійній системі відіграє окремі противагові функції з державно-управлінськими механізмами та інструментами.

Так, узгодження особистих та суспільних інтересів за допомогою громадянського суспільства повинне відбуватися шляхом компромісу та суспільних договорів. Громадянське суспільство є тою ланкою співпраці поміж державою та іншими членами суспільства, яка повинна надавати можливість зберігання незалежності від органів публічної влади, стати основою для інтеграції особистих та суспільних інтересів за їх горизонтальною системою побудови. До того ж громадянське суспільство пов'язує інтереси своїх суб'єктів, виробляє однакові погляди та світогляд, об'єднуючи особисті інтереси в суспільні та національні й навпаки.

Зовнішній вплив міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, інших вагомих акторів міжнародної арени важко не дооцінювати в контексті розгляду сучасних механізмів та інструментів регулювання та гармонізації особистих та суспільних інтересів.

Безперечно, вказані суб'єкти самі володіють механізмами впливу на економічні та соціально-політичні національні системи держав, але їх функціональна діяльність теж може використовуватися

¹ Ганцюк, Т. (2014). До проблеми визначення елементів комплексного механізму державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 3 (22), 17-26, 23.

² Дуков, Д. (2016). Структура механізмів державного управління та методичний підхід до її формування. *Ефективність державного управління*, 1/2 (46/47), 1, 229-236, 233.

в якості стабілізуючого чи, навпаки, дестабілізуючого механізму впливу на гармонійний стан особистих та суспільних інтересів.

Міжнародні організації, завдяки своїй нормотворчій складовій захисту прав людини та регулятивній функції економічних, політичних та соціальних відносин держав-учасниць, опосередковано впливають на формування та реалізацію особистих та суспільних інтересів шляхом імплементації міжнародних норм в діюче національне законодавство.

Міжнародні недержавні організації, фактор впливу яких на внутрішню політику останнім часом постійно обговорюється науковцями та в ЗМІ, відіграють роль своєрідних «медіаторів» інтересів, виконуючи функції розповсюдження певної інформації, консультування, економічної та іншої допомоги.

З вищенаведеного необхідно відмітити, що уразі демократичного спрямування діяльності вказаних установ, заохочення їх присутності на території країни на державному рівні, надає можливість посилити функціонування та розбудову громадянського суспільства, формує позитивний зовнішній механізм управління особистими та суспільними інтересами.

Одночасно, на фоні глобалізаційних світових процесів, відмічається політизація, збільшення ролі та впливу транснаціональних корпорацій, не тільки на економічні, а й на політичні та соціальні інтереси на різних суспільних рівнях, обговорюється їх юридична та соціальна, здебільше політична відповідальність, що пояснюється залежністю допуску на внутрішні зарубіжні ринки збуту від політичних домовленостей, відсутності санкцій, ембарго, сприятливого національного законодавства з регулювання зовнішньополітичної діяльності країни-реципієнта.

Ще одним позадержавним механізмом регулювання особистих та суспільних інтересів завжди виступали мораль й ті політичні та соціальні цінності, які існують в суспільстві. Необхідно зазначити, що вони є ментальним вибором особистості, залежать від рівня її розвитку та освіти, відображають рівень культури. Деякі з них укоріняються в суспільстві історично та поєднують в собі релігійні норми та культурні успадковані традиції, інші – нав'язуються та згодом отримують відтінок обов'язковості.

Завдяки моральним устоям та цінностям, які вважаються обов'язковими в конкретному суспільстві, особистість може відмовлятися від власних потреб на користь суспільного блага. Таким чином, мораль та політичні і суспільні цінності є механізмом регулювання, що може обмежувати особисті інтереси на користь суспільним інтересам, окреслюючи розуміння привалювання загальнолюдських пріоритетів над економічними та власними інтересами.

Вказаний взаємозв'язок встановлює обмінні процеси в суспільстві: особистість діє в інтересах суспільства, суспільство захищає особистість та діє в її інтересах.

Дослідження видів позадержавних механізмів регулювання та гармонізації особистих та суспільних інтересів, як єдиного явища, свідчить про необхідність створення не тільки механізмів противаг, а й механізмів стримування. В такому ракурсі, гармонізація особистих та суспільних інтересів неможлива без застосування взаємної відповідальності суб'єктів соціально-політичної системи, як одного із основних принципів правової держави та механізмів регулювання особистих та суспільних інтересів.

Багатоаспектність вивчення відповідальності, як державного і позадержавного механізму гармонізації, полягає в її проявах як юридичного, етико-морального, політичного, економічного, суспільного регулятора. При цьому вид відповідальності напряму залежить від площини та ступеню протиправної діяльності, суб'єктного складу дисбалансу інтересів. Таким чином, кожен вид відповідальності направлений на встановлення балансу окремих відносин, а універсальною відповідальністю в контексті гармонізації особистих та суспільних інтересів соціально-політичної системи в цілому є політична відповідальність.

Безумовними перевагами політичної відповідальності, як механізму гармонізації інтересів, є природне поєднання в ній конституційної, етико-моральної, релігійної та історичної відповідальності. Крім того, настання її неправової складової може відбуватися незалежно від рівня законності і корупції в суспільстві, своєчасного застосування покарання за здійснення правопорушень органами публічної влади. Її багатофункціональність та одночасне поєднання державнозалежних та суспільнокерованих санкцій, відводить їй окреме місце серед інших видів відповідальності, надає унікальності, надає їй статусу механізму гармонізації особистих та суспільних відносин, який обопільно поєднує державну та позадержавну складові.

Процес формування суб'єктивного розуміння застосування морально-політичної та релігійно-політичної, історичної відповідальності тісно перехрещується з процесом формування потреб

та інтересів особистості та суспільства. Стадії виникнення неправових видів політичної відповідальності, як і стадії формування інтересів, включають в себе розуміння протиправності діянь, висування вимог проти усунення протиправності, вибір інструменту реалізації політичної відповідальності та співвідношення його зі ступенем можливості реалізації, здійснення реалізації. В вказаному контексті, політична відповідальність одночасно може слугувати проявом та механізмом регулювання особистих та суспільних інтересів.

Піднесення ролі застосування політичної відповідальності в якості механізму гармонізації особистих та суспільних інтересів також тісно пов'язане з внутрішньополітичними процесами останніх десятиліть в українському суспільстві – нівелюванням ролі демократичного представництва народу на фоні економічної кризи.

Одночасно, сучасні засоби комунікації створили ситуацію постійного інтенсивного обговорення політичних подій та оцінювання ефективності державного управління. В таких умовах відповідальність провладних еліт та органів публічної влади стає механізмом балансування суспільної напруженості та внутрішньодержавної конфліктності, а політична відповідальність, з її дієвими моральними та релігійними елементами, стає універсальним механізмом регулювання, який може бути позбавлений законодавчої процедури реалізації.

Морально-політична відповідальність є неписаним видом відповідальності, не має свого документарного закріплення, що з однієї сторони є її привабливим моментом, а з іншої – може призвести до спотворення її розуміння під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Одним із таких факторів є зміна ціннісних уявлень та світогляду, які можуть стати причиною зміни етичної та релігійної складової політичної відповідальності. Тому, її ціннісний вимір може постійно змінюватися та трансформуватися.

Необхідно підкреслити, що процедура застосування морально-політичної відповідальності також не обтяжена довгими судовими процесуальними стадіями, що усвідомлюється суб'єктами особистих та суспільних інтересів, як риси її гнучкості та швидкості застосування. Такі її характеристики разом з статусом позадержавного механізму управління інтересами надають їй переваг перед іншими управлінськими механізмами та інструментами.

Застосування правових інструментів політичної відповідальності у вигляді відсторонення від посади, висловлення недовіри, розпуску органу публічної влади, імперативного мандату, виключення з лав політичної партії відбивається в суспільстві розумінням рівня законності та його основного механізму реалізації – однаковості для всіх, що теж відіграє роль гармонізуючого механізму управління інтересами.

Безумовними позадержавними інструментами політичної відповідальності є не підтримка на виборах на наступний термін, проголошення референдуму за народною ініціативою, суспільний осуд. В такому контексті, політична відповідальність стає механізмом гармонізації інтересів при порушенні ціннісних вимірів правильності політичних та управлінських рішень діючої влади у вигляді обрання невірною політичного курсу та невиконання передвиборчих обіцянок.

Таким чином, відкрите приниження хибних владних дій, усвідомлення особистого впливу на ситуацію зміни політичної та управлінської еліти шляхом участі в виборчих компаніях, формують розуміння індивідуальної значимості та можливості свободи вибору реалізації інтересів, легітимної зміни державних програм розвитку та реформ, векторів зовнішніх зносин, що є неодмінним елементом розвитку гармонійності в суспільстві.

З такої позиції, політична відповідальність також може розглядатися як засіб стимулювання громадського контролю за діями діючої влади. Суспільне розуміння такої функції та законодавчих шляхів її реалізації, підтверджує функцію політичної відповідальності як універсального механізму гармонізації інтересів.

Необхідно відмітити, що політико-правова складова політичної відповідальності, в порівнянні з моральною та релігійною, є більш слабкою в розумінні неможливості впливу на її своєчасне застосування зі сторони інститутів громадянського суспільства та громадян, так як провладний тиск на настання політичної конституційної відповідальності може виражатися не тільки в «небачені» невиконання приписів законодавства та хибного відношення до прийняття рішень суб'єктами публічної влади, а й в запровадженні більш «гнучких» правових норм, навмисному створенні ситуацій існування правових колізій чи прийнятті завідомо колізійних правових актів.

Може скластися ситуація, коли публічна влада, як зазначає В.В. Полянський, «як система персоніфікованих державно-владних та самоврядованих інститутів, прагне до створення системи

псевдodemократичних, квазіправових декорацій, що ховають дійні цілі вкорінені публічної влади, зберігаючи зовнішню форму демократичних інститутів, вихолощує їх сутність».¹

Негативною стороною застосування політичної відповідальності, як механізму гармонізації особистих та суспільних інтересів, є відсутність дієвих механізмів та критеріїв оцінювання обов'язкових випадків її застосування, що призводить к росту рівня протиріч замість гармонізації інтересів.

Так, обрання невірного політичного курсу чи недостатність високого рівня здійснення повноважень взагалі може не підлягати правильній суспільній та особистій оцінці та викликає останнім часом політичну напруженість та дисбаланс. Вказане, як приклад, може тягнути за собою конфлікт інтересів між владою та суспільством, крайнім рівнем якого будуть протестні чи революційні дії.

Тому, в такому аспекті, політичну відповідальність не може сприйматися тільки як механізм гармонізації особистих та суспільних інтересів, вона може мати й деструктивні суспільні наслідки, які будуть торкатися вже інтересів не тільки первісно зацікавлених сторін.

Висновки. Сучасні механізми управління процесами гармонізації особистих та суспільних інтересів уявляють собою систему державних та позадержавних механізмів та інструментів впливу. Безперечно привабливість застосування позадержавних механізмів гармонізації особистих та суспільних інтересів полягає в їх прямій функції – налагодження системи противаг та стримувань у вираженій саморегулятивній соціально-політичній системі. В такому ракурсі застосування відповідальності є необхідним механізмом в розумінні рівності всіх акторів соціально-політичних відносин.

Перевагою політичної відповідальності є сама її природа, як багатогранного явища, незалежного, одночасно державного та позадержавного механізму – засобу обмеження, свободи вибору, балансування та реалізації інтересів публічної влади, громадянського суспільства та особистості.

References:

1. Dukov, D. (2016). Struktura mehanizmv derzhavnogo upravlinnja ta metodichnij pidhid do її formuvannja [The structure of mechanisms of public administration and methodological approach to its formation]. *Efektivnist derzhavnogo upravlinnja* [The effectiveness of public administration], 1/2 (46/47), 1, 229-236. [in Ukrainian].
2. Fedorov, Yu. V. (2011). Sootnoshenye individualnoho i obshchestvennoho interesa pri proizvodstve obshchestvennykh blag [The ratio of individual and public interest in the production of public goods]. *Vestnyk Saratovskoho gosudarstvennoho sotsyalno-ekonomycheskoho unyversyteta* [Bulletin of the Saratov State Social and Economic University], 1, 39-43. [in Russian].
3. Feldman, P. Ya. (2016). Polytyka sohlosovanyia interesov kak napravlenye hosudarstvennoi polytyky: strukturno-funktsyonalnyi analiz [The policy of harmonization of interests as a direction of state policy: structural and functional analysis]. *Mezhdunarodnyie otnosheniya* [International Relations], 3, 272-278. [in Russian].
4. Feldman, P. Ya., Avestytov, Ye. K. (2015). Sohlasovanye ynteresov hosudarstva y obshchestva kak faktor obespecheniya polytycheskoi stablynosti [Coordination of the interests of the state and society as a factor in ensuring political stability]. *Vestnyk Zab. GU* [Herald Zab. HU], 7, 90-97. [in Russian].
5. Gancjuk, T. (2014). Do problemi viznachennja elementiv kompleksnogo mehanizmu derzhavnogo upravlinnja [About the problem of determining the elements of a complex mechanism of public administration]. *Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja* [Public Administration and Local Self-Government], 3 (22), 17-26. [in Ukrainian].
6. Karnaushenko, L. V. (2018). Garmonizacija obshhestvennyh otnoshenij kak funkciya gosudarstva: problemnye aspekty [Harmonization of public relations as a function of the state: problematic aspects]. *Obshhestvo i pravo* [Society and Law], 31, 87-90. [in Russian].
7. Kyrilova, L. N. (2015). *Obshchestvennye interesy: aspekt systematyzatsii* [Public interests: the aspect of systematization]. *Vestnyk RHHU. Seryia Ekonomika. Upravlenie* [RGGU Bulletin. Series Economics. Control. Right]. *Pravo*, 2, 41-52. [in Russian].
8. Lukashov, O. (2017). Mehanizmi derzhavnogo reguljuvannja strategichnogo rozvitku regionu [Mechanisms of state regulation of strategic development of the region]. *Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja* [Public Administration and Local Self-Government], 2 (33), 75-83. [in Ukrainian].

¹ Полянский, В. В. (2014) Современный политический процесс и выборы: проблемы гармонизации публичных и частных интересов. *Вестник СамГУ*, 142-154, 143.

9. Novikova, N. L. (2016). Teoretichni zasady mehanizmu derzhavnogo reguljuvannja ekonomichnih interesiv [Theoretical principles of the mechanism of state regulation of economic interests]. *Agrosvit* [Agrosvit], 4, 21-24. [in Ukrainian].
10. Polianskyi, V. V. (2014). Sovremennyi polytycheskyi protsess i vybory: problemy harmonyzatsii publychnykh y chastnykh interesov [Modern political process and elections: problems of harmonization of public and private interests]. *Vestnyk Sam HU* [Vestnik SSU], 142-154. [in Russian].
11. Rudnickij, S. (2012). Interesi v kategorial'nomu rjadu «potrebi»-«interesi»-«cinnosti»-«ideologija» [Interests in the categorical series of «needs» – «interests» – «values» – «ideology»]. *Politichnij menedzhment* [Political Management], 33, 151-155. [in Ukrainian].
12. Savchenko, S. V. (2013). Spivvidnoshennja privatnih i publicnih interesiv: dosvid Ukrainy [The ratio of private and public interests: the experience of Ukraine]. *Forum prava* [Law Forum], 3, 520-528. [in Ukrainian].
13. Senn, Y. N. (2019). Mekhanyzm pravovoho rehulyrovanyia y yurydycheskaia tekhnika [The mechanism of legal regulation and legal technique]. *Vestnyk Sybyrskoho ynstituta byznesa y ynformatsyonnikh tekhnolohyi* [Bulletin of the Siberian Institute of Business and Information Technologies], 1, 80-84. [in Russian].
14. Tsurkanova, Y. A. (2014). Polytycheskyi mekhanyzm demokratyzatsyy v sovremennoi Ukrainy [The political mechanism of democratization in modern Ukraine]. *Hrani* [Grani], 8, 118-123. [in Russian].
15. Varcaba, V. I. (2015). Katehoriia interesu jak objekt harmonizovanoho upravlinnja ta menedzhmentu [The interest category as the object harmonized governance and management]. *Ekonomichnij analiz* [Economic Analyze], 21, 31, 15-25. [in Ukrainian].